

خط مشی گذاری در نظام آموزش کارآفرینی در ایران

دکتر سید مهدی الوانی^۱، دکتر سید محمد مقیمی^۲،

دکتر عادل آذر^۳، محمد حسین رحمتی^۴

چکیده

در مقاله حاضر که برگرفته از رساله دکتری با عنوان "طراحی مدل خط مشی گذاری در نظام آموزش کارآفرینی در ایران" می باشد ابتدا چرایی و چگونگی انتخاب موضوع حاضر برای تحقیق با طرح سؤال های آغازین و مطالعه اکتشافی بحث شده و به سؤال های تحقیق پرداخته شده است. سپس با اشاره به مبانی نظری و تجربه محقق در مورد موضوع تحقیق، چگونگی استخراج مدل تحلیلی تحقیق بحث شده است. در ادامه نحوه آزمون مدل، عملیاتی کردن ابعاد و مفاهیم، روش های انجام تحقیق، روش های گردآوری داده ها، روش تجزیه و تحلیل و روایی و پایایی تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به این که در تحقیق حاضر از ۱۳۷ خبره و صاحب نظر در زمینه کارآفرینی (شامل اساتید، کارشناسان مراکز و دفاتر کارآفرینی دانشگاه ها و دستگاه های اجرایی که بالغ بر ۲۴ دستگاه می شود) از طریق پرسشنامه نظرسنجی شده است، لذا روش تحقیق این پژوهش از نوع پیمایشی بوده است. سؤال های پرسشنامه تحقیق به تفکیک انواع آموزش کارآفرینی، عناصر نظام آموزش، مراحل خطمشی گذاری و نهادهای خطمشی گذاری در قالب مقیاس ۵ گزینه ای لیکرت و گزینه صفر (بدون تأثیر) طراحی شده است. پایایی پرسشنامه با استفاده از شیوه آلفای کرونباخ برابر ۹۴ درصد است که بیانگر پایایی و اعتبار بالای آن است. از طرف دیگر برای بررسی روایی این ابزار از روش نظرسنجی از خبرگان استفاده شد و پس از احصاء نظرات و گردآوری اطلاعات توسط با تکنیک های آماری به سؤالات تحقیق پاسخ داده شد. در پایان نتایج و یافته های تحقیق به تفکیک نوع آموزش، نهادهای خط مشی گذار و عناصر خط مشی گذاری در وضعیت موجود، وضعیت مطلوب و فاصله وضع موجود و مطلوب بررسی شده است.

واژگان کلیدی: خط مشی گذاری، نهاد، آموزش کارآفرینی، آموزش رسمی، آموزش غیر رسمی

۱- استاد دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی

۲- دانشیار دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

۳- دانشیار دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس

۴- دانشجوی دکتری مدیریت دانشگاه تهران - پردیس قم

شور جهت خلق و اجرای ایده‌ها و راه‌کارهای خلاق است (کوراتکو، ۲۰۰۵، ص ۵۷۷). بدون تردید کشورهای عصر حاضر با تغییر و تحولات و تهدیدهای گسترده ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی روبرو هستند و تضمین و بقا کشورها در بلند مدت نیازمند «کارآفرینانی» است تا بتوانند خون تازه‌ای را در کالبد اقتصاد کشور وارد کنند و گامی مؤثر در جهت توسعه بردارند. از اینرو در یک گسترده وسیع، تمام عناصر فعال در کشور اعم از دولت، مجلس، سازمان‌های دولتی و خصوصی و مدیران آنها باید «کارآفرینی» و توسعه آن در کشور بپردازند.

بیان مسأله

کشورهای مختلف جهان، برای توسعه کارآفرینی اقدامات مختلفی انجام داده‌اند. برای مثال در کشور هند برای تقویت کارآفرینی، سازمان ملی کارآفرینی و توسعه کسب و کارهای کوچک ایجاد شده است. در حالی که در کشور مالزی وزارتخانه‌ای به نام وزارت توسعه کارآفرینی در سال ۱۹۷۷ ایجاد شده است. در کشورهای آسیایی نیز، علاوه بر کمک‌های مالی، کمک‌های حقوقی، تأمین و گسترش زمینه‌های قانونی پرداخته‌اند. (GEM, 2004, p 207) توسعه کارآفرینی به عنوان موتور محرکه پیشرفت اقتصادی کشورها، فرآیندی پیچیده، بلند مدت و فراگیر است. کارآفرینی نقش بسزایی در رشد و توسعه اقتصادی کشورها دارد و به همین دلیل کشورهای مختلف جهان، برای توسعه کارآفرینی اقدامات مختلفی انجام داده‌اند. (سعیدی کیا، ۱۳۸۷، ص ۱۵) خط مشی‌های توسعه کارآفرینی در جهان انواع متعددی دارد. برخی از این خط‌مشی‌ها عبارتند از:

- ایجاد و توسعه دانش، نگرش، رفتار و فرهنگ کارآفرینانه در جامعه
- آموزش کارآفرینی
- معرفی الگوهای برتر کارآفرینی
- تدوین سند ملی توسعه و آموزش کارآفرینی
- ایجاد دانشکده‌های کارآفرینی
- تقویت آموزش عمومی کارآفرینی
- اصلاح قوانین و مقررات مالی و بانکی
- اصلاح قانون کار و تجارت و نظایر این‌ها
- توسعه بستر و شرایط کارآفرینی در جامعه
- ایجاد تغییر و تحول در نظام آموزش و پژوهش کارآفرینی
- تغییر شیوه‌های آموزش در دانشگاه‌ها از نظری به عملی (ون درولد، ۲۰۰۴، ص ۲۸)

جانسون و همکارانش (۲۰۰۶) معتقدند کارآفرینی یک مفهوم چند وجهی پیچیده است که امروزه توجه زیادی را به خود جلب کرده است و بیشتر صاحب‌نظران توافق دارند که کارآفرینی و کارآفرینان سهم به‌سزایی در توسعه اقتصادی دارند. (جانسون، ۲۰۰۶، ص ۴۱) ماتلی (۲۰۰۵) معتقد است تردیدی وجود ندارد که کارآفرینی در اشکال مختلف نقش مهمی را در انقلاب صنعتی و تغییرات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مرتبط با آن داشته است. حتی اثر کارآفرینی بر فئودالیسم و ظهور کاپیتالیسم و روش کاری آن به تازگی مورد توجه تعدادی از مطالعات قرار گرفته است. برخی از اقتصاددانان در مورد نقش و جایگاه کارآفرینی در تفکر اقتصاد پیشرفته و اهمیت کارآفرینان در خلق مزیت‌های رقابتی در کشورها تجدید نظر کرده‌اند. به عنوان نتیجه بسیاری از اقتصاددانان کارآفرینی را به عنوان عامل چهارم تولید قرار دادند. (ماتلی، ۲۰۰۵، ص ۶۶۸) هی نونن و پویکیچوکی (۲۰۰۶) هم معتقدند کارآفرینی عامل حیاتی در زایش ایده‌های جدید، خلق شرکت‌ها و کسب و کارهای جدید و بطور کلی پرورش اقتصاد است. روش نوآورانه برای حل مسأله، آمادگی بیشتر برای تغییر، اعتماد به نفس و خلاقیت که همه از ویژگی‌های مرتبط با کارآفرینی هستند، بستر مهمی را برای توسعه اقتصادی هر جامعه‌ای فراهم ساخته است. (هی نون، ۲۰۰۶، ص ۸۱)

در طی سالهای ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۴، به طور متوسط ۳۰ درصد جمعیت بالغ در ایالات متحده در هر ماه یک کسب و کار جدید راه‌اندازی کرده است که تقریباً برابر ۵۵۰/۰۰۰ کسب و کار جدید در ماه است. به طور نسبی، نرخ کارآفرینی در این کشور در دهه ی ۱۹۹۰ ثابت بوده، اما در طول چند سال گذشته مجدداً رشد فزاینده‌ای داشته است. در سال ۱۹۹۶ متوسط نرخ کارآفرینی ۳۶ درصد، ۳۵ درصد در سال ۲۰۰۱ و ۴۰ درصد در سال ۲۰۰۴ بوده است. (Kauffman, 2005) رشد و توسعه کارآفرینی در آمریکا چنان است که امروزه را دانش‌آموختگان این کشور کارآفرین هستند و در حالی که این نسبت در انگلستان برابر ۱/۳۳ است. (فوتونی، ۲۰۰۱، ص ۱۳).

کوراتکو (۲۰۰۵) در مقاله‌ای تحت عنوان ظهور آموزش کارآفرینی بیان کرده است که انقلاب کارآفرینی سراسر کره زمین را در بر گرفته است و به طور غیر قابل انکاری دنیای کسب و کار را تحت تأثیر قرار داده است. گواه این موضوع ظهور قدرتمند فعالیت کارآفرینی در ایالات متحده آمریکا در طول ده سال اخیر است. این امر گویای این واقعیت است که کارآفرینی فرآیند پویای چشم‌انداز، تغییر و خلق است. کارآفرینی نیازمند بکارگیری انرژی و

یکی از عوامل موثر در توسعه کارآفرینی، توجه خاص به تقویت نظام آموزشی است، امروزه تقریباً در تمام کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در همه پایه‌های تحصیلی، آموزش و ترویج کارآفرینی جایگاه ویژه‌ای دارد. از سوی دیگر این که نظام آموزش کارآفرینی به چه شکل عمل می‌کند تحت تأثیر تصمیمات کلانی است که توسط مراجع این حوزه تخصصی اتخاذ می‌کنند. به عبارتی خط مشی‌های وضع شده تعیین‌کننده جهت و مسیر این حرکت هستند. از جمله مشکلات و مسائلی که برخی از نظام‌های اجرایی کشور ایران با آن درگیر می‌باشد، فقدان یک سیستم جامع خط مشی‌گذاری است. در مطالعات اکتشافی به عمل آمده چنین حاصل شد که نظام آموزش کارآفرینی در ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و فاقد یک نظام منسجم خط مشی‌گذاری است و در وضعیت موجود مراجع اجرایی خط مشی‌ها دقیقاً مشخص نمی‌شوند و اجرای خط مشی‌ها به شکل مطلوب انجام نمی‌گیرد و ثالثاً مرجع و مکانیزمی جهت نظارت بر حسن اجرای این خط مشی‌ها وجود ندارد. با توجه به تأثیر و دامنه نفوذ این تصمیمات کلان، این مقاله برآن است تا ضمن بررسی و شناسایی وضعیت موجود خط مشی‌گذاری، آن را آسیب‌شناسی نموده و برای آن مدلی ارائه نماید. یافته‌های این تحقیق پاسخگوی این سؤالات خواهد بود که «در وضعیت مطلوب تنظیم و تدوین خط مشی‌های آموزش کارآفرینی باید از سوی چه مراجعی صورت گیرد؟ اجرای خط مشی‌ها توسط چه مراجعی انجام شود و ارزیابی خط مشی‌های به اجرا درآمده چگونه صورت گیرد؟ در این تحقیق مدل خط‌مشی‌گذاری برای آموزش کارآفرینی در کشور شناسایی و تبیین می‌گردد.

ضرورت‌های بومی طراحی نظام خط‌مشی‌گذاری در حوزه آموزش کارآفرینی

۱. رشد و توسعه اقتصادی جوامع مرهون کارآفرینی و فعالیت‌های کارآفرینانه توسط شرکتهای کارآفرین آنان است. از این رو، لازمه دستیابی به توسعه و پیشرفت اقتصادی کشورها، آموزش کارآفرینی است. برای مثال مطالعات و بررسی‌های دیده‌بان جهانی کارآفرینی (GEM) نشان می‌دهد که بین نرخ فعالیت‌های کارآفرینانه و تولید خالص داخلی در برخی از کشورها همبستگی وجود دارد. به عبارت دیگر افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه همراه با افزایش تولید خالص ملی و در نتیجه افزایش درآمد ملی، رفاه و آسایش در جامعه می‌باشد. (زالی، ۵، ۱۳۸۶). آموزش کارآفرینی در ایران که اجرایی و عملی‌ترین استراتژی برون‌رفت از بن‌بست‌ها و مشکلات اقتصادی و اجتماعی کشور است، نیازمند خط‌مشی‌هایی است که مبتنی

بر تجربیات کشورهای پیشرفته و جهان سومی از یک طرف و شرایط بومی کشور از طرف دیگر باشد. هدف اساسی طرح حاضر ارائه مدل مطلوب خط‌مشی‌گذاری در آموزش کارآفرینی در ایران با توجه به شرایط بومی کشور می‌باشد.

۲. نظام فعلی آموزش عالی بطور عام و آموزش کارآفرینی به طور خاص در حال حاضر از سوی مشکلات عدیده‌ای مورد تهدید واقع می‌شود. از جمله این مشکلات می‌توان به برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت، موازی‌کاری و عدم انسجام در برنامه‌های آموزش کارآفرینی اشاره نمود. جهت رفع این مشکلات نیاز به خط‌مشی‌گذاری علمی و صحیح می‌باشد و نیل به این هدف مستلزم مطالعه هدفمند و علمی نظام خط‌مشی‌گذاری در این حوزه است.

۳. ضرورت تحقیق از منظر مضامین برنامه چهارم توسعه: در برنامه چهارم توسعه ضمن درک خوب از نقش کارآفرینان دانا محور و تشخیص این مهم که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نقش استراتژیست را به عهده خواهد داشت، به وضوح به این نقش در ماده ۴۲ (بند‌های الف و د) در ماده ۴۵ (بند‌های الف و ه)، ماده ۲۱ (بند ج)، ماده ۳۹ (بند ز)، و ماده ۴۶ (بند پ)، ماده ۴۸ (بند ج)، ماده ۴۹ (بند الف و ب) اشاره گردیده است. (سند قانون برنامه چهارم توسعه)

۴. ضرورت تحقیق از منظر مضامین سند چشم‌انداز: همچنین در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام در قسمت اهداف آرمانی (بند ۲ سند چشم‌انداز)، بند ۹، بند ۳۷ (سیاست‌های ملی)، بند ۳۷ (سند کلی)، دستیابی به اهدافی چون توسعه کارآفرینی، توسعه شرکت‌های دانش‌بنیاد (تاسیس ۲۰ هزار شرکت توسط کارآفرینان دانا محور تا پایان سند)، افزایش شبکه‌های تحقیقاتی با رویکرد اقتصادی و نهایتاً افزایش شرکت‌های نوظا مستقر در پارک‌ها و مراکز رشد به آن اشاره شده است. نیل به چنین اهدافی جز از طریق طراحی یک نظام خط‌مشی‌گذاری در حوزه آموزش کارآفرینی میسر نمی‌گردد. (طالبی، ۱۳۸۴، ۱۱)

۵. با توجه به رشد روزافزون دانش، فناوری و تکنولوژی لازم است که جمهوری اسلامی ایران نیز بر نظام آموزش خود (بویژه آموزش کارآفرینی) تمرکز خاص نماید تا بتواند حداقل همپای سایر کشورها از عرصه رقابت فناوری و نوآوری عقب‌نماند. از سوی دیگر آموزش کارآفرینی به عنوان راه حل برون‌رفت از مشکلات و مسایل اقتصادی امروز کشور، نیازمند یک نظام کلان و منسجم در امر تصمیم‌گیری در این حوزه می‌باشد. این امر در سایه تدوین خط‌مشی‌های مناسب و مطلوب

امکان پذیر است.

۶. در چند سال اخیر در قوانین بودجه دولت بخش قابل توجهی به آموزش کارآفرینی ذیل برنامه های وزارتخانه های مختلف از جمله وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، رفاه اجتماعی، آموزش و پرورش و... تخصیص داده می شود. بهره برداری مطلوب و صحیح از بودجه عمومی در بخش آموزش کارآفرینی و پژوهش های علمی مرتبط مستلزم نظام خط مشی گذاری علمی است.

۷. یکی از حوزه های علمی که در رشته مدیریت دولتی مورد مطالعه قرار می گیرد، حوزه خط مشی گذاری است. در ادبیات موجود، مطالعات محض زیادی در این زمینه انجام شده است. اما مطالعاتی که در یک حوزه عملیاتی و کاربردی موضوع خط مشی را بررسی کند کمتر به چشم می خورد. تحقیق حاضر از حیث موضوعی به نوبه خود به توسعه دانش در زمینه فرآیند خط مشی گذاری در حوزه آموزش کارآفرینی کمک می کند.

مروری بر مبانی نظری و پیشینه تحقیق

خط مشی گذاری:

فرآیند عقلایی خط مشی گذاری بصورت محض و بدون توجه به حوزه ای که خط مشی در آن تنظیم می شود شامل ۶ مرحله کلی است:

(الف) شناخت مسأله یا مشکل رویداد

(ب) تنظیم و تدوین خط مشی

(ج) مشروعیت دادن به برنامه و قانونی کردن خط مشی

(د) اجرای خط مشی

(ه) ارزیابی خط مشی

(و) اختتام برنامه یا خط مشی. (الوانی، ۱۳۷، ۱۳۸۵)

در عین وجود فرآیند تفصیلی فوق، به زعم برخی صاحب نظران این فرآیند در ۳ مرحله اصلی خلاصه می شود که عبارتند از:

(الف) تدوین خط مشی

(ب) اجرای خط مشی

(ج) ارزیابی خط مشی

از این رو در مدل مفهومی همین ۳ مرحله مطرح شده است که در جریان تحقیق مورد آزمون قرار می گیرد.

کارآفرینی:

و سپر کارآفرینی را فرآیندی می داند که برای شرکت های معتبر، چه کوچک باشند و چه بزرگ، رقبای جدید و مستقلی را معرفی می کند. او کارآفرینان را افرادی می داند که رقابت را افزایش می دهند؛ شرکت های موجود را به چالش می کشانند؛ به دنبال فرصت های مناسبی هستند تا در محیط بازار نیازهای برآورده نشده را برآورده کنند؛ فناوری ها را منتقل نمایند؛ نظرات جدیدی را خلق کرده و آنها را اجرا کنند؛ سرمایه گذاری را ترغیب می نمایند؛ و همراه با آن به دنبال مشاغل جدید هستند. تیمونز، کارآفرینی را توانایی خلق و ساخت چیزی ارزشمند از هیچ چیز می داند. این مفهوم یعنی شروع، انجام، دستیابی و ایجاد یک شرکت یا سازمان. پینکات، نقش کارآفرین را خلق نوآوری، و نوآوری، را یک نوع نابودی خلاقانه می داند. نقش او در موضوع کارآفرینی آن است که او با کمک واژه کارآفرین، نقش کارآفرینانه یک سازمان را از سازمان های بیرون جدا می کند. از سوی دیگر استیونسون، کارآفرینی را فرآیند خلق ارزش، همراه با منابعی منحصر به فرد جهت بهره برداری از یک فرصت می دارند. (chochran, 1998, p 15-17)

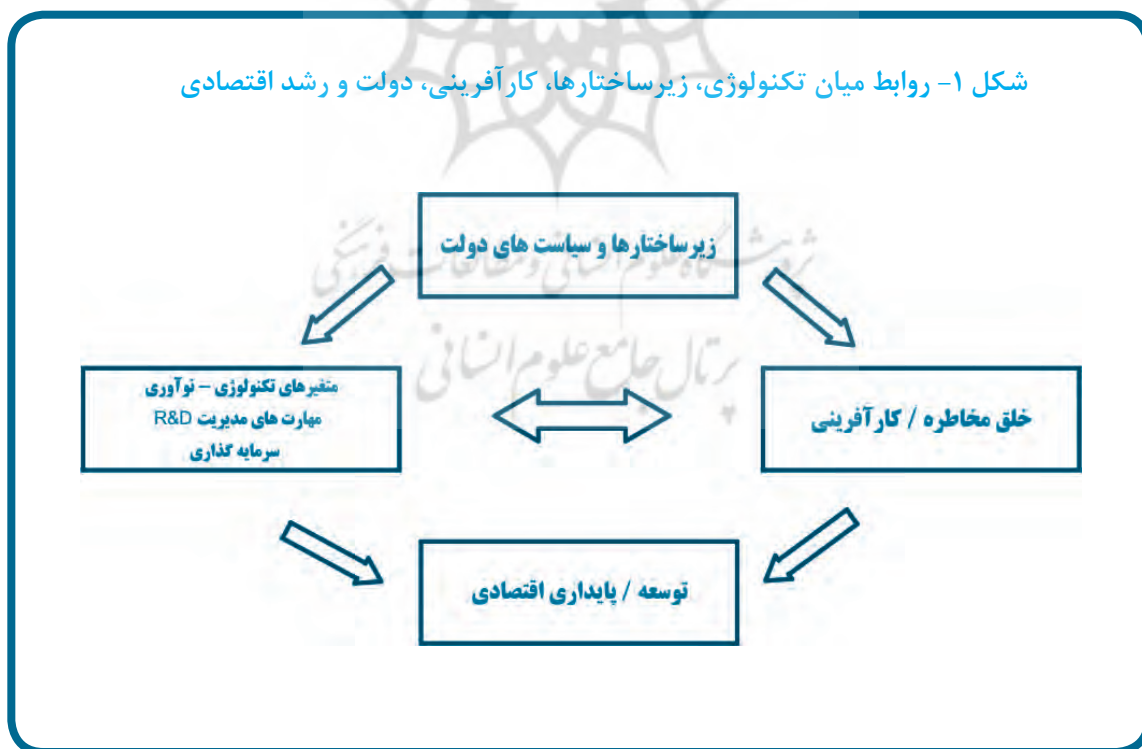
نقش دولت‌ها در توسعه کارآفرینی:

با توجه به نقش‌های کلیدی کارآفرینان، دولت باید برای رقابت پایدار و رشد اقتصادی، تعدادی از سیاست‌های سنتی و ایستا را تغییر دهد و ابتکارهای جدیدی برای تشویق تجارت‌های کارآفرینانه ایجاد کند و با سیاست‌ها و «زیرساختارهای» مناسب، به پیشرفت کارآفرینی کمک کند. مطالعات تحقیقاتی، وجود زنجیره‌ها و روابط محکم میان سیاست‌های دولت، توسعه زیرساختارها، تکنولوژی و فعالیت‌های تجاری کارآفرینانه و نقش آن‌ها در ثروت ملی را نشان می‌دهد. دولت از طریق برخی سیاست‌ها می‌تواند جرقه کارآفرینی را برافروزد و همچنین از احتمال شکست این سیاست‌ها درس بگیرد. سیاست‌هایی که برای بهبود این عوامل حرکت می‌کنند، سبب افزایش کارآفرینی، خلق شغل/استخدام و ثروت ملی می‌شوند. مدل زیر روابط میان این عوامل را نشان می‌دهد.

یافته‌ها، گزارش‌ها و آمارها نشان می‌دهند که میان رشد اقتصادی، سیاست‌های دولت، زیرساختارها، تکنولوژی و کارآفرینی همبستگی مثبت وجود دارد. سیاست‌های دولت سبب تحریک محرک‌ها و زیرساختار حمایتی می‌شود و فعالیت‌های کارآفرینانه و شرکت‌های تکنولوژیکی را تحریک می‌کند. شرکت‌های کارآفرینانه و تکنولوژیکی (با افزایش بهره‌وری) نیز باعث پیشرفت استخدام و ثروت می‌شوند. بنابراین، دانش و کارآفرینی دو عامل مهم تولید هستند که باید برای رقابت در صحنه جهانی و مؤثر بودن در آن برانگیخته شوند. در حقیقت دولت‌ها به روش‌های زیر می‌توانند در توسعه کارآفرینی نقش داشته باشند:

- ۱- خلق و تقویت روحیه کارآفرینی
- ۲- تأمین زیرساخت‌های تکنولوژیکی و نوآوری
- ۳- توسعه زیرساختارها و سیاست‌های دولتی
- ۴- رشد اقتصادی (Archibong, 2004, pp. 4-6)

شکل ۱- روابط میان تکنولوژی، زیرساختارها، کارآفرینی، دولت و رشد اقتصادی

نقش دولت در آموزش کارآفرینی

مباحث مربوط به کارآفرینی به ویژه کارآفرینی دانشی عمر چندانی ندارند. در کشور ما، با عنایتی که برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به موضوع کارآفرینی داشته است، تصویب طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور (کاراد) انجام شده که به فعالیت‌هایی در سطح برخی از دانشگاه‌های کشور منجر شده است. اگر چه آموزش به تنهایی زمینه‌ساز توسعه کارآفرینی و ایجاد کسب و کار مؤثر نیست اما به عنوان جزئی از یک سیستم توسعه بسیار حائز اهمیت است. (کاراد، ۱۳۸۴) همچنین بررسی‌های انجام شده در ایالات متحده، اروپا و کشورهای جنوب شرقی آسیا نشان می‌دهد که اگر آموزش‌های کارآفرینی در کنار سایر اقدامات ترغیب کننده و تسهیل کننده قرار گیرند، اثربخشی قابل توجهی خواهند داشت (شهرکی پور، بنی سی، ۱۳۸۴).

در دهه‌ی ۷۰ میلادی دانشگاه‌های آمریکا به خاطر چیرگی بر توسعه‌ی فناوری‌های جدید و عدم انتقال آن به شرکت‌ها و بخش خصوصی مورد انتقاد قرار گرفتند. تا این که کنگره‌ی آمریکا قانون «بای دل»^۱ را جهت «یکسان‌سازی حق امتیاز» تصویب کرد. این قانون محدودیت بهره‌گیری از مالکیت حق امتیاز را برای دانشگاه‌هایی که از کمک‌های دولتی استفاده می‌کردند مرتفع می‌ساخت. (Feldman, Link & Siegel, 2002) بررسی‌ها نشان داد که این قانون، دانشگاه‌ها را به نیروهای اجرایی و کارآفرینانی که به دنبال تجاری‌سازی تکنولوژی‌های دانش بنیان هستند، نزدیک‌تر می‌کند. (Jensen & Thursby, 2001, p.91, pp.240-259) به دنبال این قانون بسیاری از دانشگاه‌ها برای مدیریت و حفاظت از دارایی فکریشان، دفاتر انتقال تکنولوژی^۲ راه‌اندازی کردند. مهم‌تر از آن، محصولات زیادی از صنایع کلیدی استراتژیک یا فناوری بالا (Hi - Tech) از جمله رایانه، داروسازی، بیوتکنولوژی و... از طریق فرآیند انتقال تکنولوژی از دانشگاه به صنعت توسعه پیدا کرده‌اند.

مراجع ذی نفع این فرآیند (هیأت علمی دانشگاه، کارکنان اداری و مدیران بخش خصوصی) انگیزه‌ها و رفتارهای گوناگونی دارند و در محیط‌های متفاوتی کار می‌کنند، بدیهی است که مخالفت و سوء تفاهم در مورد فرآیند UIIT و چگونگی مدیریت آن وجود دارد. با این حال فلسفه‌ی «سازمان بدون مرز» که تغییراتی را در شرکت‌هایی مانند جنرال الکتریک ایجاد کرده است تأیید می‌کند که مرزهای بین یک شرکت، مشتریان و تأمین کنندگان آن (مانند دانشگاه) باید کمرنگ شود.

(Ashkenas, Ulrich, Jick, & Kerr, 1995)

به طور کلی دولت می‌تواند برای آموزش کارآفرینان و صاحبان کسب و کارهای کوچک با تسهیل امکانات لازم، با استفاده از منابع گوناگونی به این مهم دست یابند:

الف: سازمان‌های غیردولتی (NGOs)؛

ب: مؤسسات آموزشی دولتی و دانشگاه‌ها؛

ج: سازمان‌های محلی (حکومت‌های محلی)؛

د: مؤسسات آموزشی خصوصی؛

هـ: اتاق‌های بازرگانی و تجاری؛

و: مؤسسات توسعه مدیریت؛

ز: انجمن‌های بازرگانی؛

ح: سازمان‌های مشاوره‌ای؛

ط: مؤسسات آموزشی خودگردان در زمینه کسب و کارهای

کوچک (مقیمی و احمدپور، ۱۳۸۰، ص ۲۰)

آیا آموزش کارآفرینی مفید و مؤثر است؟

رابرت رانستات (Robert Ronstadt)، استاد مدرسه علوم اقتصادی هاروارد آمریکا، در یکی از تألیفات خود به نام «آموزش و تربیت کارآفرینان نوپا» رابطه میان آموزش و موفقیت در امر کارآفرینی را به تفصیل شرح داده و حتی در مورد این که چه دروسی باید به کارآفرینان نوپا آموزش داده شود مطالب زیادی آورده اما با وجود این تا به حال در مورد نحوه تدریس مواد آموزشی کارآفرینی تحقیقات کمی صورت پذیرفته است.

در گذشته، افسانه‌ای شایع بود که کارآفرینان دارای ویژگی ذاتی هستند و این ویژگی‌ها که همراه با آنان متولد می‌شود شامل: ابتکار، روحیه‌ی تهاجمی، تحرک، تمایل در به کارگیری ریسک، توان تحلیلی و مهارت در روابط انسانی است. بنابراین، فرض اساسی افسانه این بود که کارآفرینان از طریق آموزش، پرورش نمی‌یابند. اما امروزه، کارآفرینی به عنوان یک رشته‌ی علمی مورد شناسایی قرار گرفته و فروپاشی این افسانه قدیمی را به دنبال داشته است. رشته‌ی علمی کارآفرینی همانند تمامی رشته‌های دیگر، دارای مدل‌ها، فرآیندها و فضایی است که باید دانش مربوط به آنها کسب شود. (Hodgetts & Kuratko, 2001, p. 30) توانایی یادگیری کارآفرینی یا تیم کارآفرینانه مرکز ثقل فرآیند رشد کسب و کارهای کوچک است. برای تسهیل رشد این شرکت‌ها، کارآفرینان باید از تصمیم‌ها، تجربه‌ها، اشتباهات و شبکه‌هایی که در آنها عضویت دارند، بیاموزند. «دیوید دیکنز» و «مارک فریل» با استفاده از مورد کاوی‌های صورت گرفته، نشان می‌دهند که کارآفرینی و فرآیند رشد کسب و کارهای آن‌ها ضرورتاً غیرخطی و منقطع است و فرآیندی است که شاخصه‌ی مهم آن، رویدادهای یادگیری حیاتی و مهم است. توانایی کارآفرینان برای بهینه‌سازی دانش به عنوان برون‌داد تجربه کردن این

1 - Bayh - Dole

2 - Technology Transfer Offices

رویدادهای یادگیری، در تضمین موفقیت کسب و کارهای آنها تعیین کننده خواهد بود. (Deakins and Freel, 1998, p. 152)

در هر صورت ساختار دوره آموزشی جدید، بر اساس نظر پایه گذاران آن، که معتقدند اتخاذ یک رویکرد جدید نتایج مثبت و سودمندی را در دوره های آموزش کارآفرینی به بار خواهد آورد، با الگوها و روش های قدیمی آموزش کلاس های سنتی تفاوت بنیادین دارد. (پرهیزگار، ۱۳۸۳، ص ۵-۶)

مهم ترین موضوع مرتبط با آموزش کارآفرینی این است که آیا کارآفرینی قابل آموختن است. «وسپر» (Vesper) با انجام مطالعه ای پیمایشی در میان استادان دانشگاهی آمریکا دریافت که ۹۳ درصدی پاسخگویان معتقدند که کارآفرینی قابل آموزش دادن است. (Hynes, 1996, p.12)

«هیل» (Hill) در پژوهش میدانی خود در ۱۵ دانشگاه که مشغول آموزش کارآفرینی بودند، به این نتیجه رسید که این دوره های آموزشی باعث افزایش آگاهی و درک فرآیند آغاز به کار و مدیریت کسب و کارهای جدید شده است. (Hynes, 1996. P.12)

کارآفرینان نه تنها می توانند از اشتباهات مربیان غیررسمی خود بیاموزند، بلکه از طریق مطالعه و تربیت رسمی، مستعد یادگیری هستند. کتابها و دوره هایی در مورد شکل دهی کسب و کار جدید با سرعت زیاد در حال افزایش هستند. علاوه بر کتابها و دوره ها، مجموعه ای جدیدی از برنامه های آموزشی برای پر کردن شکاف اطلاعاتی و دانشی برای کارآفرینانی طراحی شده که هم اکنون در حال پیگیری کسب و کارشان هستند.

برنامه های مبتنی بر آموزش بر مبنای این فرض عمل می کنند که اگر فقط ما وسایل مناسب و مؤثر برای مرتبط کردن منابع برگرفته از دانشگاهها، مدارس فنی و دانشکده ها را به جامعه کسب و کار جدید پیدا کنیم، آن وقت ما واقعا قادر به تقویت ابتکارات صنعتی هستیم. (Graham & long & McMullan, 1989, p. 500)

برای اولین بار دانشگاه کالگری در سال ۱۹۷۳ مجوز تأسیس دوره ی کارشناسی ارشد را دریافت کرد و کارآفرینی به عنوان یکی از زمینه های اصلی مورد توجه قرار گرفت. در ژوئن سال ۱۹۸۵ میلادی این دانشگاه به ارزیابی نتایج برگزاری یکی از دوره های آموزش کارآفرینی خود که در فاصله ی ژوئن ۱۹۸۷ تا دسامبر ۱۹۸۴ برگزار شده بود، پرداخت و از ۵۰ نفر از ۶۵ شرکت کننده ی دوره، پیرامون سطح دوره به صورت تلفنی نظرخواهی کرد. این دوره ی آموزشی تقریباً ۷۵۰۰۰ دلار برای دانشگاه هزینه داشت. تجربه ی دانشگاه کالگری نشان می دهد که سرمایه گذاری کوچکی (تقریباً ۷۵۰۰۰ دلار) در آموزش کارآفرینان کسب

و کارهای کوچک منجر به ایجاد ارزش افزوده فراوانی معادل ۱۷۵۰۰۰۰ دلار شده و علاوه بر آن تأثیر زیادی در ایجاد فرصت استخدام و تسهیل ایجاد سرمایه داشته است. (Graham, Long & McMullan, 1989, pp. 503-519)

پژوهشگران مختلفی همچون: کوران (Curran) و استنورت (Stanworth, 1998)، گیب (Gibb, 1987) بلاک (Blok) و استامف (Stump, 1992) کاکس (Cox 1996) و استوری (Storey, 2000) به ارزیابی برخی دوره های آموزشی کارآفرینی پرداخته اند و نتایج مطالعات آن ها نشان می دهد که برنامه های آموزش کارآفرینی دارای نتایج مثبت بوده است.

روند رشد کارآفرینی و تأثیر آموزش های کارآفرینی در اواخر دهه هشتاد میلادی و به دنبال آن توسعه آموزش های تخصصی کارآفرینی در دهه ی نود نشان می دهد که آموزش های کارآفرینی نه تنها باعث رشد کمی کارآفرینان شد بلکه موجب تحول در نسل های کارآفرینی و ارتقاء سطح مهارت های کارآفرینی به ویژه در طراحی راهبردهای کسب و کار و مدیریت بنگاه داری با توجه به تغییرات سریع در حوزه ی اختیاری می شد. (Henry, Hill & Leitch, 2005, p. 159)

اهداف آموزش کارآفرینی

«کاراوان» و «اوسینید» اهداف برنامه های آموزشی کارآفرینی را در قالب موارد زیر بیان می کنند:

- شناسایی و آماده سازی کارآفرینان بالقوه برای شروع یا توسعه ی دانش و فناوری در کسب و کارهای مخاطره آمیز؛
- توانمندسازی مخاطبین برای تنظیم برنامه های کسب و کار؛
- تمرکز بر موضوعاتی که برای اجرای پروژه های کارآفرینانه همچون تحقیق بازار و تحلیل رقبای، تأمین مالی کسب و کار و موضوعات مالیاتی و قانونی، حیاتی هستند؛ بهبود و توسعه ی رفتارهای مستقلانه، ریسک پذیری و تقبل مسؤلیت ها؛ توانمندسازی مخاطبین به گونه ای که در پایان دوره ی آموزشی بتوانند اقدام به تأسیس کسب و کار مخاطره آمیز دانش محور با فناوری سطح بالا کنند. (Garavan & O' Cinneide, 1994, p. 15)

به طور کلی در آموزش رشته ی کارآفرینی اهداف متعددی مورد نظر است که برخی از مهم ترین این اهداف عبارتند از:

- کسب دانش مربوط به کارآفرینی
- کسب مهارت در استفاده از فنون تحلیل فرصت های اقتصادی و ترکیب برنامه های عملیاتی
- شناسایی و تحریک استعدادها و مهارت های کارآفرینانه

- القای مخاطره‌پذیری با استفاده از فنون تحلیلی
- ایجاد همدلی و حمایت برای جنبه‌های منحصر به فرد کارآفرینی (Sixteen & Kawarda, 1992, p. 31)
- تشویق و ترغیب کسب و کارهای جدید و سایر کسب و کارهای مخاطره‌آمیز کارآفرینان
- سوق دادن نگرش‌ها به سمت تغییر (Garavan & O'Connell, 1994, p.5).

عناصر نظام آموزش کارآفرینی:

در راستای بررسی و شناخت مدل خط مشی گذاری در آموزش کارآفرینی لازم است که موضوع خط مشی‌گذاری مشخص شود. به عبارتی باید تشریح شود که در آموزش کارآفرینی چه اجزاء و عناصری وجود دارد که مورد توجه و تأکید خط مشی‌گذاران می‌باشد. در این راستا از رویکرد سیستمی جهت بررسی اجزای این نظام استفاده شده است.

رویکرد سیستمی به نظام آموزشی: الگوی عناصر سازمانی (OEM)

سه نوع نتیجه (محصول، برونداد و پیامد) عناصر چهارچوب وسیعتر، که «الگوی عناصر سازمانی» یا (OEM) نامیده می‌شود، به شمار می‌روند. این الگو در جدول بعد نشان داده شده است. در این الگو ارتباط میان آنچه سازمان‌ها به کار می‌برند، انجام می‌دهند یا تولید می‌کنند و نتایج حاصل آن، نشان داده شده است.

پنج عنصر سازمانی در سه زمینه زیر خلاصه شده است:

کوشش‌های سازمانی (آنچه سازمان به کار می‌برد و انجام می‌دهد)
 نتایج سازمانی (آنچه درون سازمان تولید می‌کنند)
 نتایج اجتماعی (هر آنچه که برای اجتماع تولید می‌شود و به اجتماع برمی‌گردد)
 هر یک از عناصر سازمانی به دیگر عناصر وابسته است: کوشش‌های سازمانی (دروندادها و فرآیندها) به نتایج سازمانی (محصول و بروندادها) می‌انجامد و این دو دستیابی به نتایج اجتماعی (پیامدها) را میسر می‌کند. (کافمن، ۱۳۷۴، ص ۳۸)

جدول شماره ۱- پنج عنصر سازمانی، شامل حوزه و مجموعه عناصر

پیامدها (اثرات دروندادها در جامعه) و برای جامعه و جوامع محلی	بروندادها (محصولات رتبه بندی شده در نظام آموزشی که تحویل جامعه داده می شوند)	محصول (نتایج در حال تکوین)	فرآیندها (چگونگی انجام کار)	دروندادها (مواد خام)
خودکفایی و اعتماد به نفس، افراد مولد و موثر که به خود و جامعه کمک می کنند، استقلال مالی	فارغ التحصیلان، آنهایی که برنامه ها را به پایان رسانده اند، شغل یافتگان، گواهی نامه های به دست آمده و غیره	دوره های به اتمام رسیده، آزمونهای مهارت با موفقیت گذرانده شده، مهارتهای به دست آمده، پیشرفت تحصیلی یادگیرنده، پیشرفت شغلی معلم، اتمام پایه های آموزشی.	وسایل آموزشی مورد استفاده، روشها و نحوه اجرا، برنامه های کارآموزی حین خدمت، روشهای یاددهی-یادگیری، و نحوه مدیریت	منابع انسانی و آموزشی موجود، نیازها، آرمانها، هدفها، سیاستها، آیین نامه ها، قوانین، بودجه، ارزشها، ویژگیها اجتماعی و جوامع محلی، کیفیت زندگی موجود.
نتایج اجتماعی/ اثرات	نتایج سازمانی	کوششهای سازمانی		

در عین این که این رویکرد به شکل جامع به بررسی نظام آموزشی می پردازد اما در مدل مفهومی این تحقیق عناصر زیر شناسایی و عملیاتی شده اند

تعریف عملیاتی متغیرها

خط مشی: تصمیمات اتخاذ شده توسط دولت ها که هدفی را تعریف و ابزاری را برای دستیابی به آن مشخص می کند. (هاولت، ۹، ۱۳۸۰) و تصمیمات و سیاست هایی که به وسیله مراجع مختلف بخش عمومی مثل مجلس، دولت و قوه قضائیه که نماینده حفظ منافع عمومی هستند، اتخاذ می شود. (الوانی، ۳، ۱۳۸۵)

تدوین خط مشی: پس از آن که مشکل عمومی تشخیص داده شد و راه حل های ممکن پیش بینی و نتایج هر راه حل برآورد شد، می توان از طریق مقایسه، بهترین راه را انتخاب نمود و خط مشی مطلوب را ارائه نمود. (الوانی، ۱۳۷۳، ۴۹)

اجرای و ارزیابی خط مشی: پس از آن که خط مشی جنبه قانونی و رسمی پیدا کرد باید اجرا و مورد ارزیابی قرار گیرد و نقاط قوت و ضعف آن در عمل نیز شناخته شود. خط مشی گذار باید خط مشی تصویب شده را

ریزی مالی و...)، آموزش توجیهی کارکنان دولت (دوره ۶ ساعته) و تربیت مربی کارآفرینی می باشد. همچنین دسته دوم که آموزش های رسمی کارآفرینی نامیده می شود عبارت است از دوره های آموزش کارآفرینی که اخذ مدرک رسمی از مراجع رسمی (مثل وزارت آموزش و پرورش و یا وزارت علوم)، منوط به گذراندن آن دوره ها می باشد مثل ارائه تکدرس کارآفرینی در مقطع متوسطه، یا مقطع کاردانی و کارشناسی برخی رشته ها و یا تحصیل در رشته کارآفرینی در مراکز کارآفرینی و گروه ها و دانشکده های کارآفرینی. در این مقاله کانون توجه بر آموزشهای رسمی متمرکز می باشد.

فرآیند خط مشی گذاری برای آموزش کارآفرینی: با جمع بندی تعاریف فوق عبارت است از کلیه اقدامات، برنامه ها و طرح هایی که در کشورهای جهان به منظور افزایش گرایش به کارآفرینی اجراء شده اند و شامل تدوین سیاست، اجرا و ارزیابی سیاست ها می شود.

طراحی مدل مفهومی تحقیق

براساس مطالعات و بررسی های به عمل آمده در مطالعات تطبیقی، مدل ها و الگوهای متعددی برای آموزش کارآفرینی به کار گرفته شده است. برای استخراج مدل نهایی تحقیق از دو روش استقرایی و قیاسی استفاده می شود. روش اول را نظریه پردازی و روش دوم را نظریه آزمایی گویند؛ نظریه پردازی فرآیندی است که با یک رشته مشاهدات (یا توصیف) آغاز شده، به ساختن نظریه هایی درباره این مشاهدات منتهی می شود به این نظریه پردازی نظریه زمینه ای^۱، نظریه بعد از واقعه^۲، یا نظریه پسینی^۳ نیز می گویند زیرا در این حالت نظریه بعد از مشاهده می آید نه قبل از آن، و نظریه آزمایی فرآیندی است که از نظریه آغاز به پیش بینی امور واقعی می پردازند. اگر پیش بینی صحیح باشد منجر به تایید نظریه می شود اما اگر پیش بینی غلط از آب در آید یا نظریه غلط است یا پیش بینی ما به طور غیرمنطقی از نظریه استنتاج شده است. (دواس، ۱۹۹۱؛ چالمرز ۱۹۸۲)

جهت ترسیم چارچوب مفهومی این تحقیق باید ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های خط مشی گذاری در حوزه آموزش کارآفرینی مشخص و در قالب مدل های شماتیک ترسیم شود. جهت ترسیم این مدل لازم است مطالعه اکتشافی صورت گیرد، لذا چارچوب مفهومی با توسل به روشهای زیر ترسیم شده است:

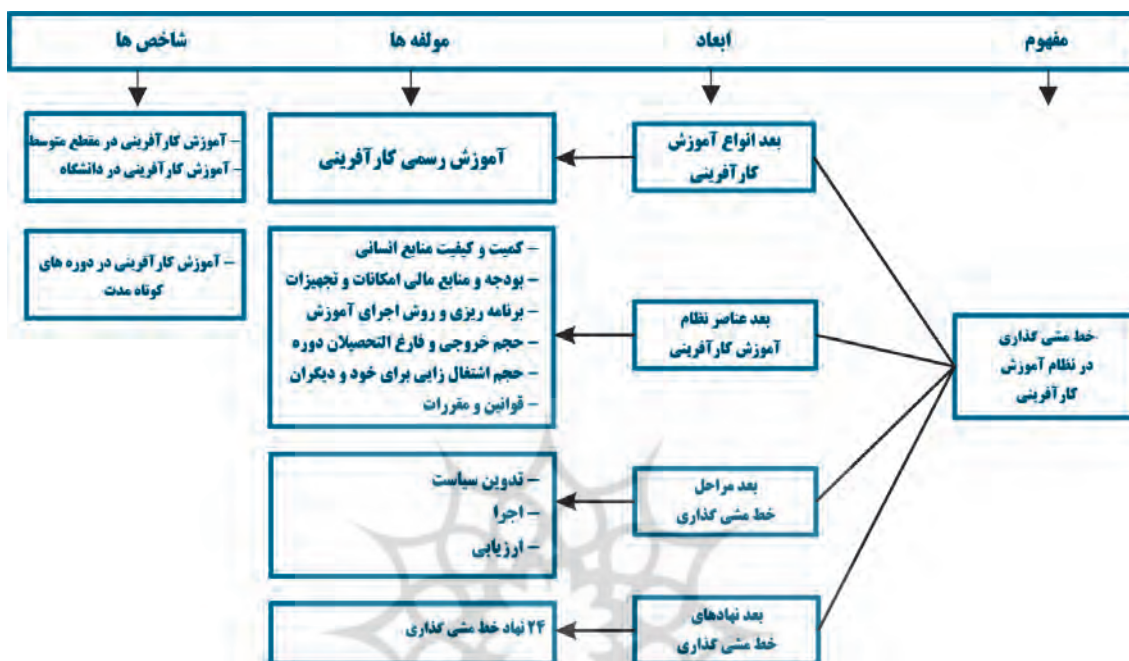
مصاحبه با خبرگان: در این راستا با اساتید کارآفرینی (۵ نفر) و کارشناسان آموزش کارآفرینی در مؤسسه کار و تأمین اجتماعی (۲ نفر) مصاحبه به عمل آمده است.

مطالعه اسناد و مدارک: ضمن مطالعه متون مربوط به ادبیات خط مشی گذاری، مطالعه وسیعی در مورد سیاست های دولت در خصوص توسعه کارآفرینی در ایران و سایر کشورها (۲۰ کشور) و مراجع آموزش کارآفرینی در ایران مورد مطالعه قرار گرفت.

به عنوان نتیجه این مطالعات می توان گفت که در طراحی مدل خط مشی گذاری به عنوان یک مفهوم ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های متعددی مطرح هستند که در جدول زیر خلاصه شده اند:

- 1- Grounded Theory
- 2- Post Factum
- 3- Ex Post Facto

نمودار شماره ۱: ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدل مفهومی

در این مدل مفهومی بعد اول نظام آموزشی، بعد دوم فرآیند خط مشی گذاری و بعد سوم را مراجع خط مشی گذاری تشکیل می دهند. براین اساس مدل مفهومی زیر استخراج شده است. همانطور که در مدل مفهومی مشهود است موضوع، نقش و جایگاه هر یک از مراجع در فرآیند خط مشی گذاری مشخص شده است.

اهداف تحقیق:

لذا اهداف اصلی و فرعی این تحقیق به شرح زیر است:

هدف اصلی تحقیق

طراحی مدل مطلوب خط مشی گذاری در نظام آموزش کار آفرینی در ایران

اهداف فرعی:

- مستندسازی و ترسیم وضعیت موجود خط مشی گذاری در نظام آموزش کار آفرینی در ایران
- انجام مطالعه تطبیقی و استفاده از تجارب کشورهای موفق دنیا در زمینه خط مشی گذاری در حوزه آموزش کار آفرینی
- ارائه راه حل و پیشنهادهای کاربردی در حوزه آموزش

کار آفرینی در ایران

- طراحی و تبیین مدل مطلوب خط مشی گذاری در نظام آموزش کار آفرینی در ایران

سوالات تحقیق:

- بر اساس مسأله، اهداف و چارچوب نظری تحقیق، مهم ترین سؤال های پژوهشی عبارتند از:
- در وضعیت موجود نهادهای خط مشی گذار در حوزه آموزش رسمی و غیررسمی کار آفرینی چه نهادهایی هستند و چه نقشی (تدوین سیاست، اجرا و ارزیابی) را در فرآیند خط مشی گذاری ایفا می کنند؟
- در وضعیت مطلوب نهادهای خط مشی گذار در حوزه آموزش رسمی و غیررسمی کار آفرینی چه نهادهایی هستند و چه نقشی (تدوین سیاست، اجرا و ارزیابی) را در فرآیند خط مشی گذاری ایفا می کنند؟
- آیا وضع موجود با وضع مطلوب نهادهای خط مشی گذاری در آموزش کار آفرینی تفاوت دارد؟ میزان تفاوت در بخش های مختلف چگونه است؟

روش‌شناسی تحقیق

با در نظر گرفتن نوع و ماهیت سؤالها و روش‌های جمع‌آوری داده‌ها، این تحقیق به لحاظ کاربرد از نوع تحقیق کاربردی، به لحاظ هدف از نوع تحقیق اکتشافی، از لحاظ زمان از نوع طولی (دوره برنامه چهارم توسعه)، و به لحاظ شیوه جمع‌آوری داده‌ها ترکیبی از روش کمی و کیفی است و با توجه به اینکه از روش‌های متعدد برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده می‌کند از ویژگی روش‌های متعدد یا کثرت‌گرایی برخوردار است. برای سنجش مدل تحقیق از روش انتخاب‌نخبگان یا خبرگان علمی^۱ استفاده شده است. مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن نیز از طریق پرسشنامه آزمون می‌شود.

مراحل تنظیم پرسشنامه: از پرسشنامه به دو شکل مختلف استفاده شد. پرسشنامه اولیه برای آزمون مدل به شیوه نظرسنجی از خبرگان سپس برای عملیاتی کردن مدل به صورتی که پس از طراحی مدل تحلیلی و نظرسنجی از خبرگان آن را بر اساس مراحل عملیاتی‌سازی به ترتیب مفهوم، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها پرسشنامه تنظیم و به اجرا گذاشته شد. پرسشنامه از سه بخش تشکیل شده است:

بخش اول مربوط به اطلاعات جمعیت‌شناختی است و بخش دوم شامل گزاره‌هایی است که از مدل تحلیلی تحقیق و افزون بر آن ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های موضوع تحقیق استخراج شده است و بخش سوم پرسشنامه باز است. در این قسمت نسبت به چالش‌های خط‌مشی‌گذاری در آموزش کارآفرینی و راهکارهای پیشنهادی از خبرگان نظرسنجی شده است.

به منظور پاسخگویی، پاسخگویان باید نقش هر یک از نهادهای خط‌مشی‌گذار را در دو وضعیت موجود و مطلوب در مورد هر یک از عناصر شش‌گانه نظام آموزش کارآفرینی و در هر یک از مراحل خط‌مشی‌گذاری مشخص کنند. از این رو پاسخگویان می‌بایست بین عدد صفر تا شش (صفر = نقشی ندارند و ۱ = نقش اندک دارند تا ۵ = نقش زیاد) را انتخاب کنند.

روش‌های گردآوری اطلاعات

پس از مشخص شدن روش تحقیق بر اساس موضوع، بیان مسئله، هدف و سؤالهای تحقیق بایستی روش‌های گردآوری داده‌ها را تعیین نمود. برای هر روش تحقیق و استراتژی‌های ناشی از آن یک یا چند روش گردآوری داده مناسب می‌باشد (ون در ولد، ۲۰۰۴) هر چند با توجه به تعدد و تنوع روش‌های جمع‌آوری داده از هر روش

به اقتضاء می‌توان تحت هر یک از روش‌های تحقیق استفاده کرد. (دواس، ۱۹۹۸) انتخاب روش گردآوری داده به محدودیت‌های خاص تحقیق (نظیر محدودیت زمانی، مالی و دسترسی به جامعه آماری) بستگی دارد؛ زیرا تعدادی از روش‌های گردآوری داده زمان بر و هزینه بر بوده و مستلزم مشارکت تعداد زیادی از افراد می‌باشد.

روش اصلی جمع‌آوری داده در تحقیق حاضر مطالعه اسناد و مدارک و پرسشنامه (پرسشنامه مکتوب و پرسشنامه مبتنی بر ابزارهای اینترنتی و پست الکترونیکی^۲) می‌باشد و از روش‌های اسنادی و آرشویی نیز در تکمیل ادبیات تحقیق و در موارد لزوم استفاده شده است.

جهت شناسایی خط‌مشی‌های گذشته و آتی حوزه آموزش کارآفرینی ناگزیر از مرور اسناد و مدارک خواهیم بود. اسناد و مدارک مرتبط عبارتند از:

- سند برنامه چهارم توسعه
- چشم‌انداز ۲۰ ساله نظام جمهوری اسلامی ایران
- ساختار و شرح وظایف وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های مربوطه مثل وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مؤسسه کار تأمین اجتماعی و ... جهت شناسایی نهادهای مؤثر بر امر خط‌مشی‌گذاری در آموزش کارآفرینی.
- مطالعه تطبیقی در خصوص تحقیقات و پژوهش‌های مرتبط در سایر کشورها و تهیه مدل تحقیق
- صورت‌جلسات و مصوبات دستگاه‌های اجرایی مرتبط با تحقیق که در خصوص آموزش کارآفرینی باشد.
- اسناد و مدارک فوق در درجه اول جهت بررسی و شناسایی خط‌مشی‌های مرتبط و در درجه دوم جهت شناسایی مراجع تعیین و اجرا و ارزیابی خط‌مشی‌ها مورد مطالعه قرار می‌گیرد تا اطلاعات لازم جهت تدوین متدولوژی خط‌مشی‌گذاری در این حوزه گردآوری شود.

جامعه و نمونه آماری

با توجه به ویژگی خاص تحقیق، جامعه آماری عبارتند از: خبرگان و مطلعین امر خط‌مشی‌گذاری در نظام آموزش کارآفرینی که در برگیرنده مدیران و کارشناسان دارای مقطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری سازمان‌ها و نهادهای خط‌مشی‌گذار. در این نهادها که تعداد آنها بالغ بر ۲۴ نهاد می‌گردد حدوداً ۲۲۰ نفر خبره به عنوان جامعه آماری شناسایی شدند.

با توجه به این که تعداد جامعه اعضای آماری محدود است، با هدف سرشماری از کل اعضا، در میان کلیه افراد پرسشنامه

2. Questionnaire by Means of Internet and E-Mail

1. Expert Choice

توزیع گردید. اما علیرغم پیگیری های متعدد کلا تعداد ۱۳۷ پرسشنامه گردآوری شد که این تعداد طبق جدول مورگان به عنوان نمونه کفایت می کند. بر این اساس کلیه تحلیل ها با استفاده از تکنیک های تحلیل آماری انجام گرفت.

محدودیت های تحقیق:

۱. بحث ما در مورد خط مشی های آموزش کارآفرینی وضع شده توسط دولت و بخش خصوصی است لذا به تأثیرات قوه مقننه و قضائیه برای فرآیند نمی پردازیم؟
۲. در این تحقیق اثر بخشی آموزشی مد نظر نیست (آثار یا اثربخشی).
۳. به عوامل محیطی اثرگذار بر فرآیند خط مشی گذاری مثل گروه های فشار، احزاب و... نمی پردازیم.
۴. مراحل خط مشی گذاری در برخی از متون تا ۶ مرحله ذکر شده است. اما در این تحقیق مدل ۳ مرحله ای مورد تحقیق قرار می گیرد.

تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات:

پس از گردآوری اطلاعات از طریق مراجعه به اسناد و مدارک با استفاده از تکنیک های تحلیل کیفی از جمله تکنیک تحلیل محتوا اطلاعات استخراج و با توجه به چارچوب نظری تحقیق دسته بندی می شود. با توجه به این که هدف نهایی تحقیق حاضر ارائه مدل خط مشی گذاری در آموزش کارآفرینی است لذا اطلاعات حاصل از نظرسنجی خبرگان با استفاده از آزمون ها و نرم افزارهای مرتبط مثل SPSS و excel تجزیه و تحلیل شد و مدل مورد نظر ارائه خواهد شد. برای تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه، فنون آماری زیر استفاده می شود:

- **آزمون دو جمله ای:** برای شناسایی فرآیند خط مشی گذاری برای آموزش کارآفرینی از نظر خبرگان کارآفرینی
- **آزمون تحلیل واریانس فریدمن:** برای اولویت بندی نهادهای خط مشی گذار آموزش کارآفرینی در ایران
- **آزمون مقایسه میانگین:** برای مقایسه وضع موجود و مطلوب خط مشی گذاری در آموزش کارآفرینی از منظر خبرگان کارآفرینی

روایی و پایایی ابزار گردآوری اطلاعات تحقیق

برای اطمینان از روایی در تدوین گزاره های پرسشنامه از منابع معتبر و نیز از پرسشنامه های موجود معتبر استفاده شده است تا حد ممکن از جملات و مفاهیم ساده استفاده شد تا فهم یکسانی از گزاره ها برای همه ممکن شود.

همچنین از افراد صاحب نظر و مطلع در موضوع مرتبط برای تنظیم و تکمیل نهایی مشاوره شد طوری که برای هر یک از مؤلفه ها و شاخص ها سوالات یکسانی طرح شود. پایایی پرسشنامه با استفاده از شیوه آلفای کرونباخ برابر ۹۴ درصد است که بیانگر پایایی و اعتبار بالای آن است.

قلمرو تحقیق

قلمرو موضوعی: تحقیق حاضر به بررسی خط مشی گذاری در آموزش کارآفرینی می پردازد. افزون بر آن، در این تحقیق از حیث ابعاد، انواع آموزش کارآفرینی، نهادهای خط مشی گذار، عناصر نظام آموزش کارآفرینی و مراحل خط مشی گذاری مورد توجه قرار گرفته است.

قلمرو زمانی: تحقیق حاضر که در طی دو سال، از خرداد ماه سال ۱۳۸۷ تا خرداد ۱۳۸۹ به بررسی موضوع خط مشی گذاری آموزش کارآفرینی در ایران پرداخته است. یک بازه زمانی ۵ ساله (برنامه چهارم توسعه) را مورد پژوهش قرار داده است.

قلمرو مکانی: مدل خط مشی گذاری آموزش کارآفرینی در ایران در سازمان های مرتبط با موضوع آموزش کارآفرینی بررسی شده است این سازمان ها در حقیقت ۲۴ نهاد خط مشی گذار در این حوزه هستند که فهرست آنها در بخش های قبلی ارائه شده است.

تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها

در این بخش با استفاده از جدول ها و نمودارها به تحلیل توصیفی داده می پردازیم، لازم به ذکر است که برای ترسیم جدولها و نمودارها از نرم افزار SPSS و Excel استفاده شده است.

بررسی ویژگی های جمعیتی پاسخ دهندگان

نهاد محل خدمت پاسخ دهندگان:

توزیع فراوانی پاسخ دهندگان برحسب نهاد محل خدمت

همان گونه که در جدول صفحه قبل نشان داده شده است، محل خدمت تعداد ۲۲ نفر (۱۶/۰۶ درصد) از پاسخ دهندگان مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، تعداد ۲۰ نفر (۱۴/۶۰ درصد) وزارت کار و امور اجتماعی، تعداد ۱۰ نفر (۷/۳۰ درصد) دانشکده کارآفرینی، تعداد ۵ نفر (۳/۶۵ درصد) وزارت آموزش و پرورش، تعداد ۲۰ نفر (۱۴/۶۰ درصد) نهاد آموزش فنی و حرفه ای، تعداد ۱۲ نفر (۸/۷۶ درصد) جهاد دانشگاهی، تعداد ۱۶ نفر (۱۱/۶۸ درصد) بخش خصوصی و تعداد ۳۲ نفر (۲۳/۳۶ درصد) سایر نهادها و دانشگاه ها می باشد. در خصوص ویژگی های جمعیت

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب نهاد محل خدمت.

ردیف	عنوان نهاد	فراوانی	درصد
۱	بخش خصوصی	۱۴	۱۰,۲۲
۲	جهاد دانشگاهی	۹	۶,۵۷
۳	دانشکده ها و گروه های کارآفرینی	۱۱	۸,۰۳
۴	دبیرخانه کاراد	۳	۲,۱۹
۵	دفتر امور پارک ها و مراکز رشد وزارت علوم	۵	۳,۶۵
۶	سایر نهادها و دانشگاه ها	۱۷	۱۲,۴۱
۷	مجلس شورای اسلامی	۳	۲,۱۹
۸	معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی	۹	۶,۵۷
۹	مؤسسه کار و تأمین اجتماعی	۱۴	۱۰,۲۲
۱۰	سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای	۱۱	۸,۰۳
۱۱	وزارت آموزش و پرورش	۴	۲,۹۲
۱۲	وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری	۶	۴,۳۸
۱۳	وزارت کار و امور اجتماعی	۱۵	۱۰,۹۵
۱۴	شهرداری ها	۴	۲,۹۲
۱۵	مراکز کارآفرینی دانشگاه ها	۸	۵,۸۴
۱۶	دبیرستان های کار و دانش	۴	۲,۹۲
جمع		۱۳۷	۱۰۰

شناختی پاسخگویان جداول و نمودارهای دیگری بر اساس میزان تحصیلات پاسخ دهندگان، سابقه فعالیت و مطالعه در زمینه کارآفرینی پاسخ دهندگان، موقعیت شغلی پاسخ دهندگان و... تنظیم شده است که در اینجا بدان ها اشاره نمی شود. با توجه به اهداف و سؤالات تحقیق در بخش تحلیل و نتیجه گیری باید روشن شود که از بین ۲۴ نهاد کدام نهادها و هر نهاد در چه مرحله‌ای و برای چه عنصری از عناصر نظام آموزش کارآفرینی ایفای نقش می کند. بر این اساس در این بخش دو دسته تحلیل صورت گرفته است که ناظر به انواع آموزش های کارآفرینی است:

الف- بررسی وضعیت خط مشی گذاری در آموزش رسمی کارآفرینی: شامل بررسی وضعیت موجود، بررسی وضعیت مطلوب و بررسی فاصله بین وضع موجود و مطلوب از منظر خبرگان در آموزش رسمی.

ب- بررسی وضعیت خط مشی گذاری در آموزش غیررسمی کارآفرینی: شامل بررسی وضعیت موجود، بررسی وضعیت مطلوب و بررسی فاصله بین وضع موجود و مطلوب از منظر خبرگان در آموزش رسمی.

الف- بررسی وضعیت خط مشی گذاری در آموزش رسمی کارآفرینی

در پاسخ به سؤال تحقیق مبنی بر اینکه «در وضعیت موجود و مطلوب نهادهای خط مشی گذار در حوزه آموزش رسمی کارآفرینی چه نهادهایی هستند؟»، با استفاده از آزمون های آماری نتایج زیر حاصل شده است:

نهادهای شناسایی شده در مرحله مطالعات اکتشافی، در جریان خط مشی گذاری برای آموزش کارآفرینی نقش دارند و تأثیرگذار هستند. نکته قابل توجه اینکه برخی از نهادها در مورد برخی از عناصر آموزش کارآفرینی یا مراحل خط مشی گذاری نقش کمتری دارند.

جهت بررسی وضعیت هر یک از مؤلفه‌های «خط مشی گذاری در آموزش کارآفرینی» از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده می کنیم.

جدول ۳- بررسی وضعیت موجود خط مشی گذاری در آموزش رسمی کار آفرینی، نتایج آزمون جهت تعیین وضعیت میانگین عناصر در وضع موجود

عنوان نهاد	مقدار آزمون برای تدوین سیاست						مقدار آزمون برای اجرا						مقدار آزمون برای ارزیابی					
	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	۲/۲۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۵۰	۲/۲۰	۱/۵۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۸۰	
مجلس شورای اسلامی	۱/۵۰	۲/۱۰	۱/۵۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۲/۲۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۴۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۴۰	۱/۷۰	
دبیرستانهای کار و دانش	۲/۱۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۲/۱۰	
وزارت آموزش و پرورش	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۵۰	۱/۷۰	
هنرستان های فنی و حرفه ای	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۲/۵۰	۱/۹۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۸۰	
جهاد دانشگاهی	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۳۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۵۰	
دانشکده ها و گروه های کارآفرینی	۲/۷۰	۲/۵۰	۲/۷۰	۲/۳۰	۲/۳۰	۱/۶۰	۲/۶۰	۲/۳۰	۲/۳۰	۲/۳۰	۲/۳۰	۱/۹۰	۲/۶۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۸۰	
دبیرخانه کاراد	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۱/۷۰	۱/۴۰	۲/۱۰	۱/۵۰	
دفتر امور پارکها و مراکز رشد وزارت علوم	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۱/۸۰	
سایر موسسات آموزش عالی	۱/۵۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۴۰	۱/۶۰	۱/۴۰	۱/۸۰	
مراکز رشد و پارک های علم و فناوری	۲/۶۰	۲/۳۰	۲/۳۰	۲/۳۰	۲/۵۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۸۰	
نماینده GEM در ایران	۲/۶۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۵۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۷۰	
وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری	۱/۶۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۵۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۴۰	۱/۴۰	
مؤسسه کار و تأمین اجتماعی	۲/۴۰	۲/۳۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۲/۴۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۴۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۵۰	
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۲/۱۰	۲/۷۰	۲/۴۰	۲/۴۰	۲/۵۰	۲/۸۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۸۰	۲/۵۰	۲/۸۰	۱/۶۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۱۰	
مراکز کارآفرینی دانشگاه ها	۲/۷۰	۱/۹۰	۲/۸۰	۲/۶۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۲/۳۰	۱/۶۰	۲/۲۰	۲/۵۰	۱/۸۰	۲/۳۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۷۰	

جدول ۴- بررسی وضعیت مطلوب خط مشی گذاری در آموزش رسمی کارآفرینی، نتایج آزمون t جهت تعیین وضعیت میانگین عناصر در وضع مطلوب

عنوان نهاد	مقدار آزمون برای تدوین سیاست					مقدار آزمون برای اجرا					مقدار آزمون برای ارزیابی						
	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	۴/۰۰	۴/۱۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۴۰	۳/۲۰	۳/۸۰	۳/۴۰	۳/۹۰	۳/۲۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۴۰
مجلس شورای اسلامی	۳/۷۰	۴/۲۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۴۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۳۰	۳/۹۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۲۰	۳/۹۰
دبیرستانهای کار و دانش	۴/۰۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۴۰	۴/۱۰	۳/۹۰	۳/۴۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۴۰	۳/۴۰
وزارت آموزش و پرورش	۴/۵۰	۴/۲۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۴/۵۰	۳/۹۰	۴/۳۰	۳/۷۰	۴/۱۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۴/۳۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۷۰
هنرستان های فنی و حرفه ای	۴/۱۰	۴/۲۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۴/۴۰	۴/۰۰	۴/۳۰	۴/۲۰	۳/۹۰	۴/۳۰	۴/۳۰	۴/۰۰	۴/۲۰	۳/۴۰	۴/۰۰	۴/۲۰	۳/۶۰
جهاد دانشگاهی	۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۴۰	۳/۹۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۳۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۱۰
دانشکده ها و گروه های کارآفرینی	۴/۵۰	۴/۱۰	۴/۱۰	۴/۲۰	۴/۱۰	۳/۹۰	۴/۴۰	۴/۲۰	۴/۴۰	۴/۴۰	۳/۹۰	۴/۵۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۶۰	۴/۱۰
دبیرخانه کاراد	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۹۰	۳/۳۰	۳/۱۰	۳/۲۰	۳/۴۰	۲/۸۰	۳/۱۰	۳/۱۰	۲/۹۰	۳/۳۰	۲/۷۰
دفتر امور پارکها و مراکز رشد وزارت علوم	۴/۴۰	۴/۰۰	۴/۲۰	۳/۶۰	۴/۰۰	۳/۶۰	۴/۲۰	۳/۸۰	۴/۴۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۵۰
سایر موسسات آموزش عالی	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۲/۹۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۴/۱۰	۳/۷۰	۳/۱۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۶۰
مراکز رشد و پارک های علم و فناوری	۴/۴۰	۴/۱۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۴/۱۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۳/۸۰	۴/۱۰	۳/۶۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۶۰
نماینده GEM در ایران	۴/۱۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۴/۱۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۲۰	۳/۲۰	۳/۱۰	۳/۵۰	۴/۰۰	۲/۸۰	۳/۰۰	۳/۷۰
وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری	۳/۹۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۴/۳۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۴۰
مؤسسه کار و تأمین اجتماعی	۴/۲۰	۴/۲۰	۴/۰۰	۴/۲۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۴/۴۰	۳/۷۰	۴/۱۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۹۰
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۳/۹۰	۴/۱۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۴/۲۰	۳/۸۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۸۰
مراکز کارآفرینی دانشگاه ها	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۴۰	۳/۴۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۴۰

مقایسه وضعیت موجود و مطلوب مؤلفه‌های تحقیق در آموزش رسمی کارآفرینی:

جهت پاسخگویی به سؤال تحقیق که عبارت است از:

«آیا وضع موجود با وضع مطلوب نهادهای خط مشی گذاری در آموزش کارآفرینی تفاوت دارد»

با استفاده از آزمون‌های آماری، به تفکیک هریک از نهادهای خط مشی‌گذار به این سؤال پرداخته شد. نتیجه آزمون‌ها در جدول زیر منعکس شده است.

جدول ۵- نتایج آزمون t جهت تعیین میزان تفاوت بین وضعیت موجود و مطلوب

مقدار آزمون برای ارزیابی						مقدار آزمون برای اجرا						مقدار آزمون برای تدوین سیاست						عنوان نهاد
قوانین و مقررات	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	قوانین و مقررات	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	قوانین و مقررات	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	
۱/۶۰	۲/۴۰	۲/۰۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۱/۷۰	۱/۳۰	۲/۴۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۲/۲۰	۲/۵۰	۱/۹۰	۲/۵۰	۱/۵۰	۱/۶۰	۲/۱۰	۱/۸۰	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور
۲/۳۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۲/۰۰	۲/۵۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۳۰	۱/۳۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۲۰	مجلس شورای اسلامی
۱/۳۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۴۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۱/۴۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۲/۰۰	دبیرستانهای کار و دانش
۲/۰۰	۲/۳۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۴۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۲/۶۰	۱/۶۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۴۰	وزارت آموزش و پرورش
۱/۸۰	۲/۳۰	۲/۳۰	۲/۵۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۱/۵۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۱/۹۰	هنرستانهای فنی و حرفه ای
۱/۶۰	۲/۰۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۷۰	جهاد دانشگاهی
۲/۳۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۲/۵۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۲/۳۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۴۰	۱/۶۰	۱/۸۰	دانشکده ها و گروه های کارآفرینی
۱/۲۰	۱/۲۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۵۰	۱/۸۰	۱/۳۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۴۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۸۰	دبیرخانه کاراد
۱/۷۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۲/۳۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۲/۴۰	۱/۷۰	۲/۵۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۲/۰۰	دفتر امور پارکها و مراکز رشد وزارت علوم
۱/۸۰	۲/۵۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۲/۵۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۲/۰۰	۲/۴۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۱۰	سایر موسسات آموزش عالی
۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۴۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۱/۳۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۸۰	مراکز رشد و پارک های علم و فناوری
۲/۰۰	۱/۵۰	۱/۸۰	۱/۱۰	۱/۴۰	۲/۵۰	۱/۰۰	۱/۵۰	۱/۳۰	۱/۵۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۵۰	نماینده GEM در ایران
۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۵۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۵۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۲/۳۰	وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری
۲/۴۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۸۰	مؤسسه کار و تأمین اجتماعی
۱/۷۰	۱/۵۰	۲/۰۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۲/۳۰	۱/۸۰	۱/۳۰	۱/۵۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۲۰	۱/۵۰	۱/۵۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۸۰	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۱/۷۰	۲/۰۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۲۰	۱/۸۰	۱/۲۰	۱/۵۰	۱/۹۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۹۰	۱/۱۰	مراکز کارآفرینی دانشگاه ها

در تدوین سیاست بیشترین اختلاف بین دو وضعیت مطلوب و موجود برابر ۲/۱۰ بوده که مربوط به «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور» و «وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری» می‌باشد و کمترین اختلاف بین دو وضعیت مربوط به «دفتر توسعه کارآفرینی دستگاه‌های اجرایی» و «ستاد کارآفرینی و اشتغال شهر تهران» می‌باشد که برابر ۱/۲۰ بدست آمده است.

در مرحله اجرا، بیشترین تفاوت بین دو وضعیت مطلوب و موجود، برابر ۲/۱۰ بوده که مربوط به «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور» و «وزارت آموزش و پرورش» می‌باشد و کمترین اختلاف به دست آمده مربوط به «شهرداریها» بوده که مقدار این تفاوت در نهاد مذکور برابر ۱/۳ بدست آمده است.

در مرحله ارزیابی، بیشترین اختلاف برابر ۲/۳۰ بوده که مربوط به «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور» می‌باشد و کمترین اختلاف به دست آمده مربوط به «مراکز رشد و پارک های علم و فن‌آوری» بوده که این تفاوت برابر ۱/۲۰ به دست آمده است.

جدول ۶- بررسی وضعیت موجود خط‌مشی گذاری در آموزش غیررسمی کارآفرینی، نتایج آزمون جهت تعیین وضعیت میانگین عناصر در وضع موجود

عنوان نهاد	مقدار آزمون برای تدوین سیاست						مقدار آزمون برای اجرا						مقدار آزمون برای ارزیابی					
	قوانین و مقررات	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	قوانین و مقررات	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	قوانین و مقررات	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	کمیت و کیفیت منابع انسانی
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۷۰
مجلس شورای اسلامی	۲/۰۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۹۰
وزارت آموزش و پرورش	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۲/۰۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۸۰
جهاد دانشگاهی	۲/۵۰	۲/۷۰	۲/۱۰	۲/۷۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۲/۵۰	۲/۱۰	۲/۴۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۲/۷۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۹۰
دانشکده ها و گروه های کارآفرینی	۲/۶۰	۲/۲۰	۲/۵۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۳۰	۲/۴۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۳۰	۲/۰۰	۲/۳۰
مراکز رشد و پارک های علم و فناوری	۲/۴۰	۲/۴۰	۲/۲۰	۲/۴۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۱۰
نماینده GEM درایران	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۴۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۷۰
وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری	۲/۰۰	۱/۸۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۱/۷۰
مؤسسه کار و تأمین اجتماعی	۲/۵۰	۲/۷۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۶۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۲/۴۰	۲/۶۰	۲/۶۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۴۰	۲/۷۰	۲/۳۰	۱/۹۰
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۲/۱۰	۲/۳۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۳۰	۲/۰۰	۱/۹۰
مراکز کارآفرینی دانشگاه ها	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۱/۷۰

۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۲/۳۰	۲/۴۰	۲/۰۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۳۰	۲/۱۰	مؤسسات آموزش کارآفرینی	
۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۲/۴۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۲/۳۰	دفتر توسعه کارآفرینی دستگاه‌های اجرایی
۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۲/۳۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۲/۴۰	۱/۹۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۱۰	شهرداری‌ها
۱/۹۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۷۰	۱/۸۰	سایر مؤسسات آموزش عالی
۱/۸۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۲۰	دفتر توسعه امور کارآفرینان وزارت کار
۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۲۰	۲/۲۰	۲/۳۰	۲/۲۰	سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای
۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۵۰	۲/۳۰	۲/۳۰	ستاد کارآفرینی و اشتغال شهر تهران
۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۹۰	شورای عالی اشتغال
۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۲/۲۰	کارگروه اشتغال و سرمایه‌گذاری استانها
۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۳۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۶۰	وزارت کشور

بررسی وضعیت مطلوب خط مشی گذاری در آموزش غیررسمی کارآفرینی

در پاسخ به سؤال تحقیق مبنی بر اینکه «نهادهای خط مشی‌گذار در حوزه آموزش غیررسمی کارآفرینی چه نهادهایی هستند؟»، با استفاده از آزمون‌های آماری نتایج زیر حاصل شده است:

جهت بررسی وضعیت هریک از مؤلفه‌های «خط مشی‌گذاری در آموزش غیررسمی کارآفرینی» از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده می‌کنیم. از بررسی به عمل آمده می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که کلیه نهادهای شناسایی شده در مرحله مطالعات اکتشافی در همه مراحل و در خصوص کلیه عناصر نظام آموزش کارآفرینی به خط‌مشی‌گذاری می‌پردازند.

جدول ۷- نتایج آزمون t جهت تعیین وضعیت میانگین عناصر در وضع مطلوب

عنوان نهاد	مقدار آزمون برای تدوین سیاست						مقدار آزمون برای اجرا						مقدار آزمون برای ارزیابی					
	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	فواصل و مقررات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	فواصل و مقررات	کمیت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	فواصل و مقررات
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	۳/۹۰	۴/۱۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۴/۰۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۴/۰۰	۳/۸۰	۴/۱۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۴/۰۰
مجلس شورای اسلامی	۳/۴۰	۴/۰۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۴/۱۰	۳/۱۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۳۰	۳/۳۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۹۰
وزارت آموزش و پرورش	۳/۹۰	۳/۹۰	۴/۲۰	۴/۰۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۴/۰۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰
جهاد دانشگاهی	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۳۰	۳/۹۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۳۰	۳/۳۰
دانشکده ها و گروه های کارآفرینی	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰
مراکز رشد و پارک های علم و فناوری	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۸۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۹۰	۳/۳۰	۳/۳۰
نماینده GEM درایران	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۳۰	۳/۲۰	۳/۳۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۳۰	۳/۲۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۲۰	۳/۲۰	۳/۳۰	۳/۲۰	۳/۵۰
وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری	۴/۰۰	۳/۹۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۴/۱۰	۳/۹۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۴/۱۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۴/۰۰	۴/۲۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۹۰
مؤسسه کار و تأمین اجتماعی	۴/۰۰	۴/۲۰	۴/۱۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۹۰
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۴/۰۰	۴/۰۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۴/۲۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۸۰
مراکز کارآفرینی دانشگاه ها	۳/۹۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۴۰
مؤسسات آموزش کارآفرینی	۳/۶۰	۳/۴۰	۳/۴۰	۳/۶۰	۳/۴۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۸۰	۳/۴۰	۳/۴۰	۳/۸۰	۳/۴۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۳۰
دفاتر توسعه کارآفرینی دستگاه های اجرایی	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۴۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۵۰
شهرداریها	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۵۰
سایر مؤسسات آموزش عالی	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۳۰	۳/۳۰	۳/۳۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۳۰

۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۸۰	۳/۷۰	دفتر توسعه امور کارآفرینان وزارت کار
۳/۶۰	۴/۰۰	۳/۹۰	۴/۱۰	۴/۲۰	۴/۰۰	۳/۷۰	۴/۱۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۴/۱۰	۴/۲۰	۳/۶۰	۴/۰۰	۴/۱۰	۴/۰۰	۴/۲۰	۴/۰۰	سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای
۳/۴۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۵۰	۳/۴۰	۳/۴۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۳۰	۳/۷۰	۳/۵۰	۳/۳۰	۳/۵۰	۳/۴۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۶۰	سناد کارآفرینی و اشتغال شهر تهران
۳/۷۰	۴/۰۰	۳/۵۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۳/۸۰	۴/۰۰	۳/۵۰	۳/۶۰	۳/۹۰	۳/۵۰	۳/۹۰	۳/۹۰	۳/۴۰	۳/۵۰	۳/۸۰	۳/۵۰	شورای عالی اشتغال
۳/۷۰	۴/۲۰	۳/۹۰	۳/۸۰	۳/۹۰	۳/۷۰	۳/۶۰	۴/۰۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۴/۰۰	۳/۴۰	۳/۹۰	۳/۶۰	۳/۷۰	۳/۸۰	۳/۷۰	۳/۷۰	کارگروه اشتغال و سرمایه‌گذاری استانها
۳/۷۰	۳/۴۰	۳/۴۰	۳/۳۰	۳/۲۰	۳/۲۰	۳/۵۰	۳/۷۰	۳/۲۰	۳/۲۰	۳/۵۰	۳/۳۰	۳/۵۰	۳/۱۰	۳/۳۰	۳/۶۰	۳/۱۰	۳/۱۰	وزارت کشور

جدول ۸- نتایج آزمون t جهت تعیین فاصله میان وضعیت موجود و مطلوب

عنوان نهاد	مقدار آزمون برای تدوین سیاست						مقدار آزمون برای اجرا						مقدار آزمون برای ارزیابی					
	کمیّت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات	کمیّت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات	کمیّت و کیفیت منابع انسانی	بودجه و منابع مالی، امکانات و تجهیزات	برنامه ریزی و روش اجرای آموزش	حجم خروجی دوره و فارغ التحصیلان	حجم اشتغال زایی برای خود و دیگران	قوانین و مقررات
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	۲/۰۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۴۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۳۰	۲/۳۰
مجلس شورای اسلامی	۱/۴۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۱/۳۰	۱/۹۰	۱/۵۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۲/۱۰	۲/۰۰
وزارت آموزش و پرورش	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۲/۳۰	۲/۴۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۲/۳۰	۲/۱۰	۱/۸۰
جهاد دانشگاهی	۱/۴۰	۱/۵۰	۱/۰۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۵۰	۱/۳۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۴۰
دانشکده ها و گروه های کارآفرینی	۱/۳۰	۱/۷۰	۱/۳۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۴۰	۱/۴۰	۱/۴۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۶۰

۱/۲۰	۱/۹۰	۱/۵۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۲۰	۱/۳۰	۱/۳۰	۱/۳۰	مراکز رشد و پارک های علم و فناوری
۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۴۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۱/۷۰	نماینده GEM درایران
۲/۲۰	۲/۳۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۲/۴۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۲/۱۰	۲/۰۰	وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری
۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۳۰	۱/۴۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۵۰	مؤسسه کار و تأمین اجتماعی
۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۵۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۴۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۹۰	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۱/۷۰	۱/۷۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۱/۸۰	مراکز کارآفرینی دانشگاه ها
۱/۶۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۱/۵۰	۱/۲۰	۱/۶۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۳۰	۱/۵۰	۱/۴۰	۱/۱۰	۱/۵۰	مؤسسات آموزش کارآفرینی
۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۲/۰۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۲۰	۱/۶۰	۱/۴۰	۱/۶۰	۱/۸۰	۱/۲۰	دفتر توسعه کارآفرینی دستگاه های اجرایی
۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۳۰	۱/۴۰	۱/۸۰	۱/۵۰	۱/۸۰	۱/۴۰	۱/۴۰	۱/۱۰	۱/۷۰	۱/۲۰	۱/۴۰	۱/۴۰	شهرداریها
۱/۴۰	۲/۲۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۶۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۱/۳۰	۱/۸۰	۱/۸۰	سایر مؤسسات آموزش عالی
۲/۰۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۴۰	۱/۴۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۱/۵۰	دفتر توسعه امور کارآفرینان وزارت کار
۱/۹۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۲/۲۰	۲/۱۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۸۰	سازمان آموزش فنی و حرفه ای
۱/۷۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۴۰	۱/۴۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۳۰	۱/۷۰	۱/۴۰	۱/۲۰	۱/۳۰	۱/۳۰	۱/۰۰	۱/۵۰	۱/۳۰	ستاد کارآفرینی و اشتغال شهر تهران
۱/۹۰	۲/۱۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۹۰	۲/۲۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۲/۰۰	۱/۴۰	۱/۸۰	۱/۹۰	۱/۶۰	شورای عالی اشتغال
۲/۲۰	۲/۵۰	۲/۰۰	۲/۰۰	۱/۸۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۸۰	۲/۰۰	۲/۱۰	۱/۶۰	۱/۶۰	۲/۲۰	۲/۰۰	۱/۹۰	۱/۷۰	۱/۵۰	کارگروه اشتغال و سرمایه گذاری استانها
۲/۲۰	۱/۷۰	۱/۸۰	۱/۷۰	۱/۶۰	۱/۹۰	۱/۹۰	۲/۱۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۹۰	۱/۶۰	۱/۷۰	۱/۷۰	۱/۵۰	۱/۶۰	۲/۰۰	۱/۵۰	وزارت کشور

در تدوین سیاست بیشترین اختلاف بین دو وضعیت مطلوب و موجود برابر ۲/۱۰ بوده که مربوط به «سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور» و «وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری» می باشد و کمترین اختلاف بین دو وضعیت مربوط به «دفتر توسعه کارآفرینی دستگاه های اجرایی» و «ستاد کارآفرینی و اشتغال شهر تهران» می باشد که برابر ۱/۲۰ بدست آمده است.

در مرحله اجرا، بیشترین تفاوت بین دو وضعیت مطلوب و موجود، برابر ۲/۱۰ بوده که مربوط به «سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور» و «وزارت آموزش و پرورش» می باشد و کمترین اختلاف به دست آمده مربوط به «شهرداری ها» بوده که مقدار این تفاوت در نهاد

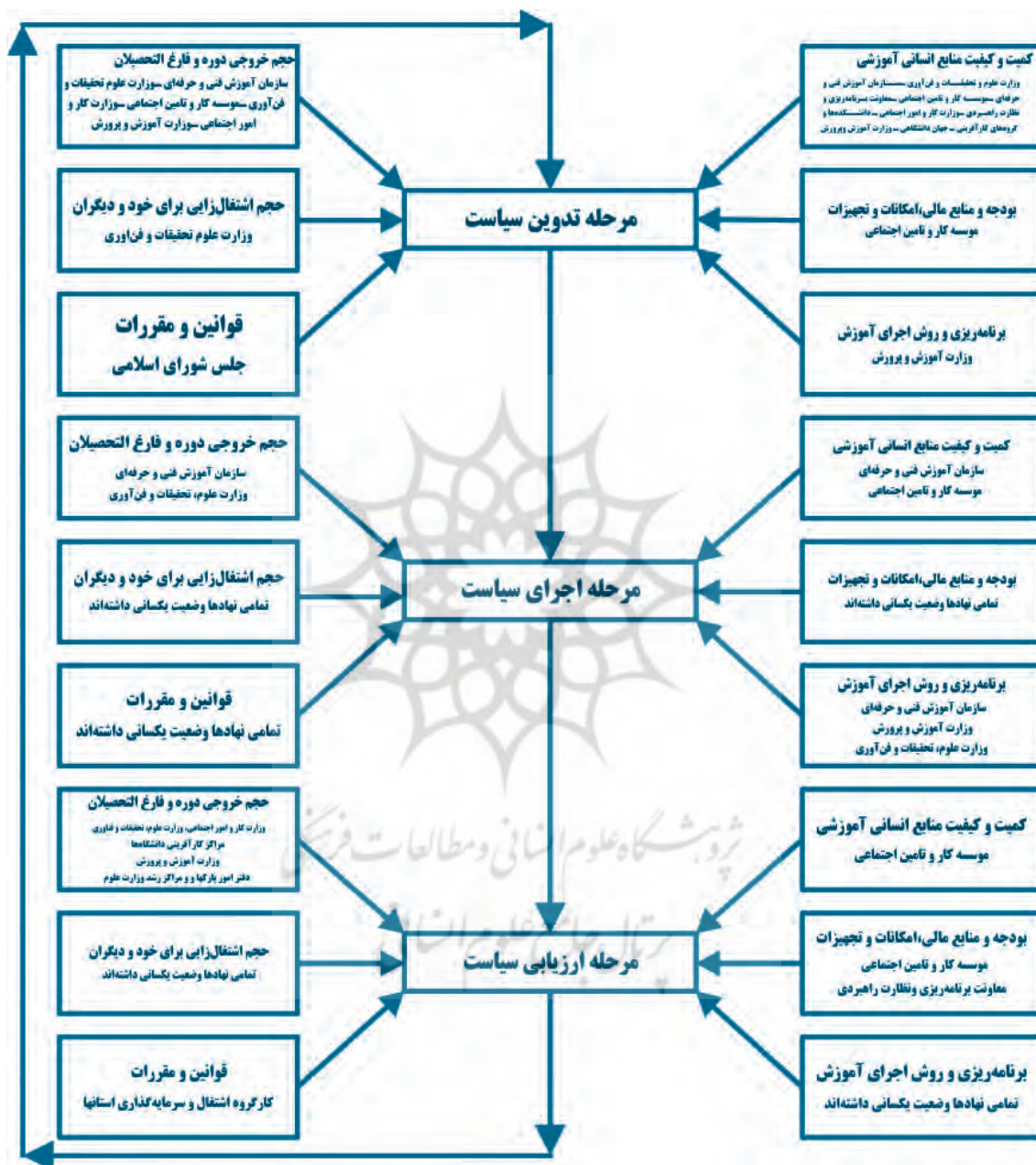
مذکور برابر ۱/۳ به دست آمده است. در مرحله ارزیابی، بیشترین اختلاف برابر ۲/۳۰ بوده که مربوط به «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور» می‌باشد و کمترین اختلاف به دست آمده مربوط به «مراکز رشد و پارک های علم و فن آوری» بوده که این تفاوت برابر ۱/۲۰ به دست آمده است.

راهکارها و پیشنهادهای

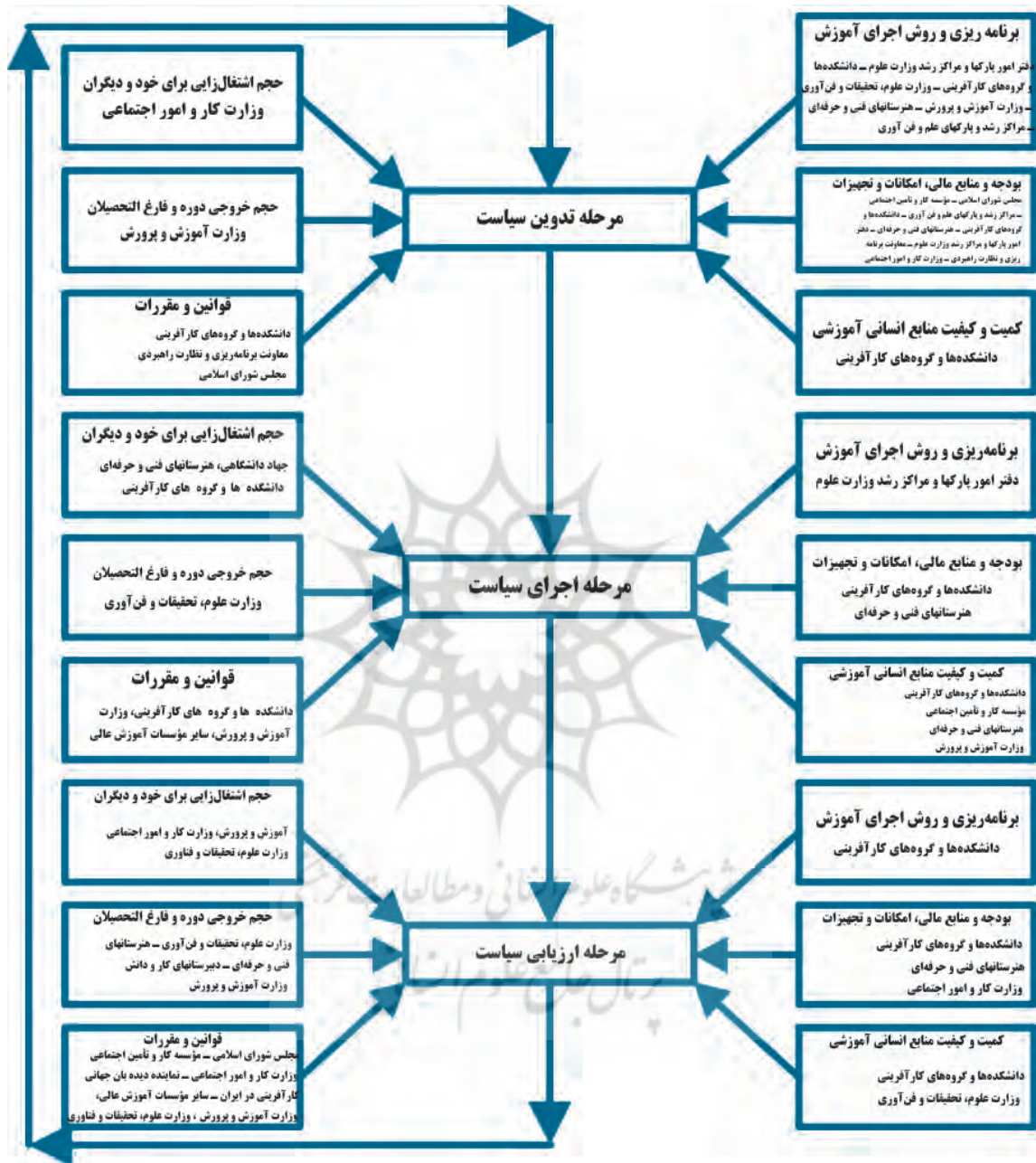
در این بخش به ارائه راهکارهایی جهت حل مشکلات و آسیب‌های خط‌مشی گذاری در حوزه آموزش کارآفرینی می‌پردازیم. این راهکارها برخاسته از مطالعه مبانی نظری و اخذ نظرات خبرگان (از طریق مصاحبه و پرسشنامه) می‌باشد.

- طرح تأسیس بنیاد ملی آموزش کارآفرینی
- تدوین سند ملی آموزش کارآفرینی در ایران
- تربیت مربیان آموزش کارآفرینی
- تعیین مواد آموزشی متفاوت با توجه به تفکیک مخاطبی برنامه های آموزشی.
- ارائه الگوی استاندارد آموزش کارآفرینی مختص ایران
- قدردانی و حمایت از کارآفرینان موفق و فراگیران دوره‌ها
- تلاش برای طراحی دوره های تخصصی
- راهاندازی و توسعه رشته کارآفرینی و مدیریت کارآفرینی در سطح دانشگاه ها در مقاطع مختلف جهت فرهنگ‌سازی کارآفرینی
- نگاه تخصصی به بحث کارآفرینی و آموزش آن بر پایه نیاز مخاطبان دوره‌ها و فراگیران، مراحل کسب و کار، مهارت‌ها و دانش‌های مورد نیاز و ...
- توسعه آموزش های مهارتی و فنی حرفه ای کوتاه مدت متناسب با نیاز بازار کار جهت بازگشت به کار نیروهای تعدیل شده
- ارائه حمایت‌های مالی برای خرید امکانات و تجهیزات، راه‌اندازی واحدها، تعویض، راه‌اندازی مراکز جدید آموزش کارآفرینی
- ارائه معافیت‌های مالیاتی و تخفیف‌های ویژه در تعرفه‌های گمرکی و سود بازرگانی برای مراکز آموزش کارآفرینی
- تأمین بخشی از هزینه‌های آموزشی کارآفرینی از فراگیران دوره یا کارفرمایان آنها
- تلاش برای تثبیت رویه ها و قوانین: اصلاح قوانین و مقررات برگزار کننده دوره‌های آموزش کارآفرینی (به ویژه آموزش غیر رسمی)
- طراحی مکانیزم‌های نظارت بر اجرای قوانین و مقررات

نمودار ۲- مدل خطمشی گذاری برای آموزش کارآفرینی (آموزش رسمی)

نمودار ۳- مدل خط‌مشی‌گذاری برای آموزش کارآفرینی (آموزش غیررسمی)

منابع:

- ۱- احمد پور داریانی، محمود، کارآفرینی (تعاریف، نظریات، الگوها)، تهران، شرکت پردیس ۵۷، سال ۱۳۷۸.
 - ۲- جهانیان، مهدی، کارآفرینی، انتشارات علوم پایه، ۱۳۸۶
 - ۳- چالمرز، آلن اف (۱۹۸۲)، چپستی علم: درآمدی بر مکاتب علم سناستی فلسفی، ترجمه سعید زیباکلام، انتشارات سمت.
 - ۴- دواس دی. ای. (۱۹۹۸)؛ پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ ناییبی، نشر نی، ۱۳۷۶
 - ۵- زالی، محمدرضا و اسدالله کردناییج، راهکارهای توسعه کارآفرینی در ایران، فصلنامه مطالعات جوانان، زمستان ۸۶
 - ۶- سرمد زهره و دکتر عباس بازرگان، روش های تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگه، چاپ دوم، ۱۳۷۸
 - ۷- سعیدی کیا، مهدی، اصول بازرگانی و مبنای کارآفرینی، انتشارات کیا، ۱۳۸۷
 - ۸- سند چشم انداز ۲۰ ساله نظام جمهوری اسلامی ایران
 - ۹- سند قانون برنامه چهارم توسعه
 - ۱۰- سند قانون برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران
 - ۱۱- صمد آقایی، جلیل، سازمانهای کارآفرین، تهران، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۸.
 - ۱۲- طالبی، کامبیز، پیش نویس مقدماتی سند توسعه کارآفرینی در نظام آموزش عالی کشور، دبیرخانه طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاهها، ۱۳۸۴
 - ۱۳- کافمن، راجر و جری هرمن، برنامه ریزی استراتژیک در نظام آموزشی، ترجمه دکتر فریده مشایخ و دکتر عباس بازرگان، انتشارات مدرسه، چاپ اول، ۱۳۷۴.
 - ۱۴- کیوی و کامپنهود؛ روش تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه عبدالحسین نیک گهر، ۱۳۸۰
 - ۱۵- کوراتکو، داند اف و هاجتس، ریچارد ام، نگرشی معاصر بر کارآفرینی (جلد اول و دوم)، ترجمه ابراهیم عامل محرابی، مشهد، مؤسسه انتشارات دانشگاه فردوسی، سال ۱۳۸۳.
 - ۱۶- مقیمی، سید محمد (۱۳۸۱)، «کارآفرینی موضوعی میان رشته ای و فراگیر»، ماهنامه تخصصی بازاریابی، شماره ۲۲.
 - ۱۷- مقیمی، سید محمد، کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی؛ پژوهش در سازمانهای غیردولتی (Nngos) ایران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، سال ۱۳۸۳.
 - ۱۸- الوانی، دکتر سیدمهدی، تصمیم گیری و تعیین خط مشی دولتی، انتشارات سمت، چاپ سوم، ۱۳۷۳.
 - ۱۹- الوانی، دکتر سیدمهدی و دکتر فتاح شریف زاده، فرآیند خط مشی گذاری، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، چاپ چهارم، ۱۳۸۵.
 - ۲۰- هاولت، مایکل و ام راش، مطالعه خط مشی عمومی، ترجمه دکتر عباس منوریان دکتر ابراهیم گلشن، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ اول، ۱۳۸۰.
 - ۲۱- هیستریج، رابرت دی، پیترز، پی مایکل، کارآفرینی، ترجمه سید علیرضا فیض بخش و حمید رضا تقی یاری، تهران، انتشارات دانشگاه صنعتی شریف، سال ۱۳۸۳.
- 22- Cochran, (1998) Entrepreneurship, In: "D. L. Sills (ed). International Encyclopedia of the Social Science, New York: Free Press, P. 87"
- 23- Cochran, T. Entrepreneurship, In D. L. Sills (ed). International Encyclopedia of the Social Science, 2006
- 24- Cornwall Jeffrey & Perlman Baron, Organizational entrepreneurship, Richard Irwin, 1990.
- 25- Dess, G. & Haas Miriamand, P., (1998). The Meaning of Social Enterpreneurship, Kaffiman Center for Entrepreneurial Leadership.
- 26- Echols Ann & Neck Christopher. "The impact of behaviors and structure on corporate entrepreneurial success", Journal of managerial psychology, vol. 13, N. ½, 1998.
- 27- Fry, Fred (1993), Entrepreneurship: a planning approach, West Publishing Company.
- 28- Fu Tony & Yu Lai, "Toward a theory of the entrepreneurial state", International Journal of social economics, vol. 28, N. 9., 2001.
- 29- Gartner, William B. (2005), "A Critical Mess Approach to Entrepreneurship Scholarship", The FSF-NVTEK Award Winner Series.
- 30- Global Entrepreneurship Monitor (2004) Executive Report, by Paul D. Reynolds, William D. bygrave, Erkkio Autio and others, Bobson College.
- 31- Heinonen, Jarna, and poikkijoki, Sari-Anne, (2006), "An entrepreneurial-directed approach to entrepreneurship education: mission impossible"? Journal of Management Development, Vol. 25, No.1, PP. 80-94.
- 32- Hurley, Amy, (1999) "Incorporating feminist theories in to sociological theories of entrepreneurship", Women in management review, Vol. 14, N.2, Pp.2-7.
- 33- ILO Report (2005), SME Development in The Poverty Reduction Program: Trade and Labor Issues, International Labor Organization, Jakarta, Indonesia.
- 34- Johnson, Debra; Craig, Justin B.L, and Hildebrand, Ryan, (2006), "Entrepreneurship education: towards a

- discipline-based framework”, Journal of Management Development, Vol. 25, No.1, pp. 40-54.
- 35- Kast, Fremont. E. & Rosenwieg, James E., Organization and management; 4th edition, New York, MC Graw-Hill, 1985.
- 36- Kuratko, Donald, (2005), “The Emergence of Entrepreneurship Education: Development, Trends, and challenges”, Baylor University, Entrepreneurship theory & Practice, September, pp. 577-597.
- 37- Matlay, Harry, (2005), “Researching entrepreneurship and education”, Education & Training Vol. 47 No. 8,9, PP. 665-677.
- 38- Prokopenko, Joseph & Labour organization, Entrepreneurship Development in Public Enterprises, International Labor Organization, 1991.
- 39- Prokopenko, Joseph & Pavlin, Igor, (1991), entrepreneurship development in public enterprises, International Labor Organization, PP.15-17.
- 40- Robey, Daniel, Designing Organization, 2nd Edition, IRANAIW. Inc. 1986.
- 41- Schiller Bradly & Crewson Philip, entrepreneurial origins: A Longitudinal inquiry, Huntington beach, 1997.
- 42- Schiller, Bradley & Crewson, Philip, (1997), entrepreneurial origins: A Longitudinal inquiry, journal of Economic Inquiry, Oxford University Press, v.35, I.3, PP.523-31.
- 43- Upton, Nancy, Successful Experience Of Entrepreneurship Center Director 's, Baylor University Press, 1997.
- 44- Van der velde, Mandy ;Janson, paul & Anderson Neil,(2004); Guide to Management Research Methods, Blackwell Publishing Ltd ,
- 45- Vesper. Karl H. & Gartner. William B. , University Entrepreneurship Programs, University of Southern California, Marshall School of Business, 2000.
- 46- William Care Elwood & Tse Eliza, “The relationship between strategy and entrepreneurship”, International Journal of Contemporary hospitality management, Vol. 7, N.1, 1995.